

BUSINESS SENSE

Qalabka Heerka Xiga ee Ganacsatada & Milkiilayaasha Ganacsiga Yaryar

TAXANAHA AQOONTA MAALIYADDA

Dulmar

Dhisidda iyo socodsiinta ganacsi maaha wax yar, fahamka dhaqaalaha ganacsiguna waa inaanu noqon a caqabada ah in la gaaro guul. Haddii aad tahay sida ganacsato badan, waxaad leedahay faham guud ee dakhliga iyo kharashyada. Waxaad garanaysaa meesha aad ka eegto xisaab xidhkaaga si aad u aragto inta lacag caddaan ah ee aad bangiga ku hayso ama Aqoonso dakhligaaga saafiga ah. Si kastaba ha ahaatee, waxaa laga yaabaa inaad garanayn sida loo isticmaalo xogta maaliyadeed ee aad leedahay si aad kor ugu qaaddo

go'aankaaga-samaynta, gorgortanka iyo xirfadaha hogaaminta.

Taxanaha Aqoonta Maaliyadeed, waxaanu ku siin doonaa qaar ka mid ah waxbarashada maaliyadeed ee aasaasiga ah ee ganacsatada iyo milkiilayaasha ganacsiga yaryar si ay kaaga caawiyaan inaad fahamto sida bayaanada maaliyadeed ee gaarka ahi u yihiin sida dashboard-ka ganacsigaaga iyo sida xogtan muhiimka ah iyo habraacyada anshaxa leh iyo dhaqamada ay kuugu ilaalin karaan raad raac si aad u gaarto yoolalkaaga ganacsi.

Taxanaha Aqoonta Maaliyadeed wuxuu ka hadlayaa mawduucyada soo socda iyo doorka muhiimka ah ee ay ku leeyihiin ganacsigaaga guul:

- **Ahmiyada Bayaanada Maaliyadeed**
- **Ahmiyada Bayaanada socodka lacagta caddaanka ah iyo 13-usbuuc ee habka socodka lacagta caddaanka ah**
- **Ujeedada Xakamaynta Ganacsiga**
- **Ujeedada Koontaroolada Gudaha**
- **Doorarka Waxqabadka iyo Faahfaahinta Heerarka Kala duwan ee Xisaabinta Ganacsiga**

Dareenka ganacsigu waa il xogeed oo aan qalafsanayn oo si sax ah u gaadha xudunta ganacsiga yar yar mulkiilayaashu waxay u baahan yihiin: agabka muhiimka ah iyo ilaha macluumaadka si ay uga caawiyaan ganacsigooda inay koraan. Waxaa qoray kooxdayada tababarayaasha ganacsiga, taxanahan waxa uu wadaagayaa waayo-aragnimadooda tobanaan sano ee meelaha sida dhaqaalaha, hawlgallada, iibinta iyo suuq-geynta, shaqaalaha, hoggaaminta, iyo maamulka.

Dareenka ganacsiga waxaa loogu talagalay in lagu siiyo ganacsatada iyo milkiilayaasha ganacsiyada yaryar ee qaybaha kala duwan oo ay ku jiraan beeraha, kaymaha, maareynta qashinka, tamarta la cusboonaysiin karo, iyo deegaanka tignoolajiyada, oo leh tallooyin iyo talooyin wax ku ool ah si ay uga caawiyaan ganacsigooda kaliya ma noolaan karaan laakiin baraarugsanaan. Tababarka maaraynta ganacsiga iyo Hagaha Ilaha Sense Business waxaa loo qorsheeyay in la dardargeliyo kobaca shirkadaha aan la shaqayno oo balaadhino awooda hogaaminta ganacsatada leh oo maamula ganacsiyadan.

Aan ku caawino adiga iyo ganacsigaaga.

Sanduuqa Shaqooyinka Sustainable Vermont waxa uu bixiyaa tababar maarayn ganacsi oo ku haboon, taageero ganacsi, iyo tababar si loo meeleeeyo ganacsatada ku salaysan Vermont iyo ganacsiga yaryar mulkiilayaasha qaybaha suuqa ee aan u qoondaynay koritaanka iyo guusha mustaqbalka fog. Waxaan iskaashi la samaynaa dawladda gobolka, ganacsiyada ganacsiga gaarka loo leeyahay iyo ururada aan faa'iido doonka ahayn si aan u dhisno a mustaqbal dhaqaale, bulsho iyo deegaan oo kobcaya Vermont. Wax badan ka baro [VSJF.org](https://www.vsjf.org)

Vermont Sustainable Jobs Fund

Accelerating Sustainable Economic Development

Wax badan baro

BUSINESS SENSE

Qalabka Heerka Xiga ee Ganacsatada & Milkiilayaasha Ganacsiga Yaryar

TAXANAHA AQOONTA MAALIYADDA

Ahmiyada Bayaanada Maaliyadda

Maxay tani muhiim u tahay?

Bayaanada maaliyadeed ayaa muhiim ah maadaama ay si sax ah u muujinayaan waxqabadka ganacsiga iyo dhaqaalaha booska. Aqoonta xisaabaadka maaliyadeed ay bixiso waxay soo bandhigaysaa halbeegyada waxqabad ee hore iyo kuwa hadda jira taas oo ku wargelinaysa go'aan qaadashada. Bayaanada maaliyadeed waxay ka caawiyaan milkiilayaasha ganacsiga iyo maamulka inay sameeyaan isbedelo yar yar iyo/ama go'aanso jihada mustaqbalka ee ganacsiga si ay ugu jirto balaadhinta, maalgelinta, iyo xataa suuq-geynteeda bixinta xogta tilmaamaysa dhinacyada hawlaha shirkadu soo celinta ugu fudud maalgashiga. Daabacaada xisaab xidhka, maamulku waxa kale oo uu la xidhiidhi karaa dadka danaynaya dibadda xisbiyada, sida daneeyayaasha, maalgashadayaasha, suxufiyiinta iyo falanqeeyayaasha warshadaha ee ku saabsan ganacsigeeda guulo.

Vermont Sustainable Jobs Fund

Warbixinnada Maaliyadda

Maaliyadda iyo xisaabaadka waa mawduucyo aad u dhif ah oo dhiirigeliya ganacsatada, haddana waxay muhiim u yihiin guusha ganacsi kasta ha ahaato mid bilow ah ama ganacsi si wanaagsan loo aasaasay. Haddii aad u malaynayso in dhaqdhaqaaqyada maaliyadeed ay yihiin kuwo aan faa'iido lahayn ama aan caadi ahayn, waxaad wayday fursadda si buuxda u faham ganacsigaaga iyo inaad samayso go'aamo xog ogaal ah si aad uga gudubto ganacsigaaga caqabadaha. Waxa kale oo aad carqaladayn kartaa kobaca mustaqbalka ee ganacsigaaga adiga oo u maraya taageerada bangiyada iyo/ama Maal-gashadayaasha kuwaas oo aan ku tiirsanayn oo kaliya kalsoonidaada laakiin si fiican u fahmaya sida aad tahay.

Saddex xisaabood oo maaliyadeed oo waaweyn ayaa asal ahaan ka kooban "luqada ganacsiga." Odhaahyadani waxay ku siinayaan hab cad oo hufan oo aad kula xidhiidhi karto bangiyada, kartida maalgashadayaasha, iibiyayaasha iyo shaqaalaha - iyo sidoo kale inaan kuu sheego sida ganacsigaagu u shaqeeyo. Saddexda xisaabood ee xisaabeed waa (1) Xaashida Hadhaaga, (2) Warbixinta Dakhliga (sidoo kale loo tixraaco P&L ama Bayaanka Faa'iidada iyo Khasaaraha) iyo (3) Bayaanka Socodka Lacagta.

Bayaanka Socodka Lacagta. Habka lacagta caddaanka ah ee Xisaabinta, Dakhliga iyo Kharashyada ayaa la dhejiyaa marka lacagta la helo ama la bixiyo, sida xisaabaadka guriga.

Ganacsiyada badankoodu waxay adeegsadaan habkan fudud ee ku salaysan lacagta caddaanka ah marka ugu horeysa ee la bilaabay sababtoo ah way fududahay in la sameeyo faham. Habkan xisaabinta ayaa sii ahaan kara faa'iido leh haddii ganacsigu lacag ururiyo isla markaaba alaabta ama adeega waa la keenay, iyo haddii iibiyayaasha la siiyo isla usbuuca in biilasha la helo. Si kastaba ha ahaatee, habka ku salaysan lacag caddaan ah si sax ah uma dhigma dakhliga iyo kharashyada la xidhiidha ee ku jira Isla muddadaas haddii shuruudaha deynta la bixiyo, haddii uu jiro daahitaan bixinta biilasha, ama kharashyadaas waxaa lagu bixiyaa lacag hal mar ah laakiin waxay ku xiran tahay sanadka oo dhan - sida khidmadaha caymiska ama rukunnada. Ganacsiyada badankoodu aakhirka waxay u guuraan habka xisaabinta ee xisaabinta taasoo aqoonsan dakhliga marka la kasbado iyo kharashyada marka la galo halkii laga ahaan lahaa marka lacag caddaan ah la helo ama la bixiyo. Habka ururinta waxay bixisaa sawir aad u sax ah oo faa'iido leh oo ku saabsan waqti wakhti taas oo ah lagama maarmaan u ah ganacsiga koraya inuu fahmo. Xisaabinta

BUSINESS SENSE

Qalabka Heerka Xiga ee Ganacsatada & Milkiilayaasha Ganacsiga Yaryar

lacagta caddaanka ah iyo xisaabaadka ku salaysan labadaba dhammaan saddexda bayaan waa isku xidhan yihiin. Si kastaba ha ahaatee, waa hufnaanta xidhiidhkan ka dhexeeya xisaabaadka urursan ee awood u siinaya Ganacsaduhu si uu u ogaado haddii iibku sii kordhayo, in lacag caddaan ahi gacanta ku hayso iyo inay ku filan tahay inay la kulmaan Waajibaadka iyo haddii xaaladda guud ee ganacsigu ay soo hagaagayso ama sii xumaanayso. Inta ka hartay qodobkan waxa ay tilmaamaysaa xisaab xidhka.

Xaashida dheelitirka

Xaashida Hadhaaga waa bayaan ku saabsan jagada maaliyadeed ee shirkadda wakhti wakhti ah, ama a sawir sawir leh oo muujinaya waxa shirkaddaadu u qalanto. Xaashida dheelitirku waxa ay leedahay saddex qaybood oo waaweyn oo wax lagu soo geliyo: Hantida, Daynta iyo Sinaanta Saamileyda. Xaashida Hadhaaga waxay kuu sheegi kartaa waxa lagugu leeyahay ee aan weli la helin, waxa lagugu leeyahay dadka kale iyo Weli ma bixin, lacag caddaan ah oo aad bangiga ku hayso, qalab aad si toos ah u leedahay, iyo qalab uu ku rakiban yahay Waxa laga yaabaa in lagugu yeesho lacag, iyo agabka (labadaba alaabta ceeriin iyo alaabta la dhammeeyayba), alaabta guriga iyo hagaajinta kirada. Xaashida Hadhaaga waxa kale oo ay tixgelisaa deynta iyo

sidoo kale maalgashiga.

Warbixinta Dakhliga

Warbixinta Dakhliga (ama Faa'iidada ' khasaaraha) waa bayaan dakhliga, kharashyada, iyo faa'iidada (ama khasaaraha) ganacsigu wuxuu soo maray waqti ka dib. Guud ahaan, wakhtiga waxa lagu qiyaasaa bilo waxana la isu geeyaa sanad ka badan. Muhiimad ahaan, taariikhda Warbixinta Dakhliga iyo Xaashida Hadhaaga waa inay isku mid ahaadaan si faa'iidada ama khasaaraha ku jira Bayaanka Dakhliga iyo Dakhliga saafiga ah ee Xaashida Hadhaaga, oo la macno ah waa isku tiro.

Bayaanka socodka lacagta caddaanka ah

Bayaanka socodka lacagta caddaanka ah, oo sidoo kale loo yaqaan ilaha iyo isticmaalka lacagta caddaanka ah, waxaa ku jira CPA's ee la baaray xisaab xirka. Si kastaba ha ahaatee, bayaankaasi waa sawir aan sal lahayn oo taariikhda ilaha iyo isticmaalka lacagta caddaanka ah ilaa a dhamaadka xilli gaar ah oo la soo sheegayo.

Maareeyayaasha ganacsiga yaryar waxay u baahan yihiin nooc kale oo lacag caddaan ah oo soo wargeliya dhowr toddobaad ama bilo taariikhda

iyo sidoo kale mashaariic lacag caddaan ah mustaqbalka. Socodkan lacagta caddaanka ah waxa lagu dhisay xaashida faafinta. Waxaa aad loogu talinayaa ganacsiyada inay eegaan socodka lacagta caddaanka ah muddo 13 wareeg ah oo isku xigta toddobaadyo, ama si wax ku ool ah rubuc sanadka. Qaabka socodka lacagta caddaanka ah ee 13-usbuc ayaa laga heli karaa taxanahan si aad u awooddo inaad fiiri socodka lacagta kaashka ah ee ganacsigaaga.

Saraakiisha amaahda iyo maalgashadayaasha ayaa laga yaabaa inay rabaan inay arkaan socodka lacagta caddaanka ah ee bilaha ama sannadaha si ay u sameeyaan go'aan xog ogaal ah oo ku saabsan suurtagalnimada mustaqbalka ganacsigaaga. Socodka lacagta caddaanka ah sida bayaan maaliyadeed oo maamul ayaa laga yaabaa inuu yahay kan ugu muhiimsan dhammaan sababtoo ah a Ganacsiga ganacsiga "Cash is King." In kasta oo Bayaanka Dakhligaagu muujin karo inaad faa'iido samaynayso, haddii lacagta caddaanka ahi ku xidhan tahay alaabada, ama rasiidhadaadu ay soo daaheen, ma awoodi doontid inaad la kulanto mushaar bixinta oo aad bixiso alaab-qeybiyayaashaada. Guntii iyo gebagebadii - haddii kaashka kaa dhammaado, ganacsigii ayaa kaa dhammaaday.

Dareenka ganacsigu waa il xogeed oo aan qalafsanayn oo si sax ah u gaadha xudunta ganacsiga yar yar mulkiilayaashu waxay u baahan yihiin: agabka muhiimka ah iyo ilaha macluumaadka si ay uga caawiyaan ganacsigooda inay koraan. Waxaa qoray kooxdayada tababarayaasha ganacsiga, taxanahan waxa uu wadaagayaa waayo-aragnimadooda tobanaan sano ee meelaha sida dhaqaalaha, hawlgallada, iibinta iyo suuq-geynta, shaqaalaha, hoggaaminta, iyo maamulka.

Dareenka ganacsiga waxaa loogu talagalay in lagu siiyo ganacsatada iyo milkiilayaasha ganacsiyada yaryar ee qaybaha kala duwan oo ay ku jiraan beeraha, kaymaha, maareynta qashinka, tamarta la cusboonaysiin karo, iyo deegaanka tignoolajiyada, oo leh tallooyin iyo talooyin wax ku ool ah si ay uga caawiyaan ganacsigooda kaliya ma noolaan karaan laakiin baraarugsanaan. Tababarka maaraynta ganacsiga iyo Hagaha Ilaha Sense Business waxaa loo qorsheeyay in la dardargeliyo kobaca shirkadaha aan la shaqayno oo balaadhino awooda hogaaminta ganacsatada leh oo maamula ganacsiyadan.

Aan ku caawino adiga iyo ganacsigaaga.

Sanduuqa Shaqooyinka Sustainable Vermont waxa uu bixiyaa tababar maarayn ganacsi oo ku haboon, taageero ganacsi, iyo tababar si loo meeleeyo ganacsatada ku salaysan Vermont iyo ganacsiga yaryar mulkiilayaasha qaybaha suuqa ee aan u qoondaynay koritaanka iyo guusha mustaqbalka fog. Waxaan iskaashi la samaynaa dawladda gobolka, ganacsiyada ganacsiga gaarka loo leeyahay iyo ururada aan faa'iido doonka ahayn si aan u dhisno a mustaqbal dhaqaale, bulsho iyo deegaan oo kobcaya Vermont. Wax badan ka baro [VSJF.org](https://www.vsjf.org)

Vermont Sustainable Jobs Fund

Accelerating Sustainable Economic Development

Wax badan baro

BUSINESS SENSE

Qalabka Heerka Xiga ee Ganacsatada & Milkiilayaasha Ganacsiga Yaryar

TAXANAHA AQOONTA MAALIYADDA

13-Toddobaadka Qaabka Socodka Lacagaha

Maxay tani muhiim u tahay?

Socodka lacagta caddaanka ahi waxa uu noqon karaa cabbir ka sii muhiimsan ee caafimaadka ganacsigaaga iyo ugu dambaynta guul ka badan dakhligaaga ama faa'iidadaada. Sababtu? Sababtoo ah lacag caddaan ah la'aanteed, ma bixin kartid biilashaada ama shaqaalahaaga. Ma iibsano kartid alaab, ma bixin kartid ijaar, hubaalna ma awoodid inaad maalgeliso mustaqbalka ganacsiga. Tan ugu muhiimsan, la'aanteed lacag caddaan ah oo wanaagsan la'aanteed, dhab ahaantii ma sii wadi kartid ganacsiga maalinlaha ah hawlgallada. Waxa aad u baahan tahay lacag bangiga ku jirta si aad wax u iibsatid taas oo ka dhigaysa in ganacsigaagu uu sii socdo oo kaa caawiyo inaad iska ilaaliso deyn aan loo baahnayn. Si fudud ayaa loo yidhi, marka aad haysato lacag caddaan ah oo togan, waxaad samaynaysaa lacag kugu filan oo aad ku dabooشو biilashaada iyo xitaa dib u maalgelin ganacsigaaga, kordhinta hawlaha iyo shaqaaleysiinta shaqaale cusub. Bayaanada socodka lacagta caddaanka ah waa mid ka mid ah dukumeentiyada muhiimka ah ee maalgashadayaasha ay eegaan marka ay go'aansanayaan inay maalgeliyaan ganacsi ama maya. Ku dheji bayaanka faa'iidada iyo khasaaraha (dakhliga) iyo xaashida hadhaaga, bayaanka socodka lacagta caddaanka ah ayaa daaha ka qaadaya xaaladda ganacsigaaga, taas oo iyana ka caawisa maal-gashadayaasha inay go'aan ka gaaraan haddii ay kugu kalsoon yihiin lacag.

Vermont Sustainable Jobs Fund

Socodka Lacagta 13-Todobaad

Bayaanka socodka lacagta caddaanka ah, oo sidoo kale loo yaqaan ilaha iyo Istimalka lacagta caddaanka ah, waxaa ku jira CPA's ee la baarayxisaab xirka. Si kastaba ha ahaatee, bayaankaasi waa sawir aan sal lahayn oo taariikhda ilaha iyo isticmaalka lacagta caddaanka ah ilaa a dhamaadka xilli gaar ah oo la soo sheegayo. Maareeyayaasha ganacsiga yaryar waxay u baahan yihiin nooc kale oo lacag caddaan ah oo soo wargeliya dhowr toddobaad ama bilo taariikhda iyo sidoo kale mashaariic lacag caddaan ah mustaqbalka. Socodkan lacagta caddaanka ah waxa lagu dhisay xaashida faafinta. Waxaa aad loogu talinayaa ganacsiyada inay eegaan socodka lacagta caddaanka ah muddo 13 wareeg ah oo isku xigta toddobaadyo, ama si wax ku ool ah rubuc sanadka.

Saraakiisha amaahda iyo maalgashadayaasha ayaa laga yaabaa inay rabaan inay arkaan socodka lacagta caddaanka ah ee bilaha ama sannadaha si ay u sameeyaan go'aan xog ogaal ah oo ku saabsan suurtagalnimada mustaqbalka ganacsigaaga. Socodka lacagta caddaanka ah sida bayaan maaliyadeed oo maamul ayaa laga yaabaa inuu yahay kan ugu muhiimsan dhammaan sababtoo aha Ganacsiga ganacsiga "Cash is King."

In kasta oo Bayaanka Dakhligaagu muujin karo inaad faa'iido samaynayso, haddii lacagta caddaanka ahi ku xidhan tahay alaabada, ama rasiidhadaadu ay soo daaheen, ma awoodi doontid inaad la kulanto mushaar bixinta oo aad bixiso alaab-qeybiyayaashaada. Guntii iyo gebagebadii - haddii kaashka kaa dhammaado, ganacsigii ayaa kaa dhammaaday.

Fudud oo wax ku ool ah maaraynta lacagta caddaanka ah, qaabka socodka lacagta caddaanka ah ee lagu bixiyay Taxanahan waa heer waxaana aqoonsaday bangiyada iyo maalgashadayaasha, waxayna noqon doontaa qalab lagama maarmaan u ah milkiilayaasha iyo maareeyayaasha.

Qaar ka mid ah Fikradaha Aasaasiga ah ee la xidhiidha Odhaahyada Socodka Lacagta:

1. Iibinta Warbixinta Dakhliga (loo yaqaan P&L, ama Bayaanka Faa'iidada iyo Khasaaraha) uma eka lacag caddaan ah xisaabinta xisaabaadka kaas oo lagu taliyay ujeedo ganacsi kasta oo korriin ah.
  - Rasiidhada waxaa loo aqoonsan yahay dakhli marka la dhejiyo, laakiin rasiidka kaashka ah dib ayaa loo dhigi karaa.
  - Muranka/soo celinta waxay yarayn doontaa lacagta caddaanka ah ee soo socota.
  - Iyadoo ku xiran marka macaamiishu ay dhab ahaantii helaan alaabtaada, lacag bixinta ayaa laga yaabaa ama laga yaabo inay waafaqsan tahay shuruudaha lacag bixinta ee aad dejisay.
  - Iyada oo ku xidhan shuruudaha iibiyayaashaada, waxa laga yaabaa inaad u baahato inaad ku bixiso qaansheegadkooda hab wakhti ku haboon waxay dhimaysaa lacagta caddaanka ah.

BUSINESS SENSE

Qalabka Heerka Xiga ee Ganacsatada & Milkiilayaasha Ganacsiga Yaryar

2. libka alaabta ceeriin inta badan kuma dhacayso P&L ilaa ay ka dhammaato oo ay muujiyaan sida Qiimaha Alaabta La libiyo, laakiin iibsiyadu waxay yareeyaan lacagta caddaanka ah, inta badan, ka hor intaan la isticmaalin.

3. Markaad la kulanto korriinka, libka iyo Kharashyada ayaa si degdeg ah u kici doona, laakiin libka iyo Ururinta guud ahaan dib u dhac. Tani waa sababta ay muhiim u tahay inaad si dhow ula socoto lacagta caddaanka ah.

4. Daawashada socodka lacagta caddaanka ah waxay awood kuu siinaysaa inaad horay u sii eegto oo aad odoroso xanuunka sii kordhaya ama, haddii ay dhacdo masiibo ama arin kale oo dibadda ah, tixgeli tillaabooyinka gunti-ururinta iyo qorshee xeeladaha lagu maro xilliyadan.

- Waxaad kala shaqayn kartaa iibiyayaasha si aad dib u dhigto lacagaha.
- Waxaad kala shaqayn kartaa bangigaaga inaad dib u dhigto ama dib u dhigto lacag bixinta ama aad bixiso dulsaar kaliya.
- Waxaad la shaqayn kartaa macaamiisha si aad u hormarisid shuruudaha lacag bixinta.

• Haysashada 13 toddobaad ama in ka badan oo socodka kaashka ah ee si dhow loola socdo waxay ku beeraysaa kalsooni deymahaaga taas adigaa gacanta ku haya.

5. Had iyo jeer u sheeg deymahaaga/ bangiyaashaada wax walba. Ha qaban war xun ama niyad jab adinkoo rajeynaya inay wax hagaagayaan.. Mar alla markay ogaadaan, wax badan bay ku caawin karaan.

6. Waa maxay sababta 13 toddobaad? Waa dhererka rubuc, sidaas darteed waa wakhti cabbir ku habboon. Qaabka socodka lacagta caddaanka ah ee 13-usbuc waxa uu u diyaarsan yahay Taxanahan oo ah laba qaab: tixraac muuqaal ah pdf sida sidoo kale faylka Excel la tafatiran karo waxaad soo dejisan kartaa si uu awood kuugu siiyo inaad geliso xogtaada oo aad baadho socodka lacagta ganacsiga.

Dareenka ganacsigu waa il xogeed oo aan qalafsanayn oo si sax ah u gaadha xudunta ganacsiga yar yar mulkiilayaashu waxay u baahan yihiin: agabka muhiimka ah iyo ilaha macluumaadka si ay uga caawiyaan ganacsigooda inay koraan. Waxaa qoray kooxdayada tababarayaasha ganacsiga, taxanahan waxa uu wadaagayaa waayo-aragnimadooda tobanaan sano ee meelaha sida dhaqaalaha, hawlgallada, iibinta iyo suuq-geynta, shaqaalaha, hoggaaminta, iyo maamulka.

Dareenka ganacsiga waxaa loogu talagalay in lagu siiyo ganacsatada iyo milkiilayaasha ganacsiyada yaryar ee qaybaha kala duwan oo ay ku jiraan beeraha, kaymaha, maareynta qashinka, tamarta la cusboonaysiin karo, iyo deegaanka tignoolajiyada, oo leh tallooyin iyo talooyin wax ku ool ah si ay uga caawiyaan ganacsigooda kaliya ma noolaan karaan laakiin baraarugsanaan. Tababarka maaraynta ganacsiga iyo Hagaha Ilaha Sense Business waxaa loo qorsheeyay in la dardargeliyo kobaca shirkadaha aan la shaqayno oo balaadhino awooda hogaaminta ganacsatada leh oo maamula ganacsiyadan.

Aan ku caawino adiga iyo ganacsigaaga.

Sanduuga Shaqooyinka Sustainable Vermont waxa uu bixiyaa tababar maarayn ganacsi oo ku haboon, taageero ganacsi, iyo tababar si loo meeleeyo ganacsatada ku salaysan Vermont iyo ganacsiga yaryar mulkiilayaasha qaybaha suuqa ee aan u qoondaynay koritaanka iyo guusha mustaqbalka fog. Waxaan iskaashi la samaynaa dawladda gobolka, ganacsiyada ganacsiga gaarka loo leeyahay iyo ururada aan faa'iido doonka ahayn si aan u dhisno a mustaqbal dhaqaale, bulsho iyo deegaan oo kobcaya Vermont. Wax badan ka baro [VSJF.org](https://www.vsjf.org)

Vermont Sustainable Jobs Fund

Accelerating Sustainable Economic Development

Wax badan baro

BUSINESS SENSE

Qalabka Heerka Xiga ee Ganacsatada & Milkiilayaasha Ganacsiga Yaryar

TAXANAHA AQOONTA MAALIYADDA

Ujeedada Xakamaynta Ganacsiga

Maxay tani muhiim u tahay?

Koontaroolada ganacsigu waa hababka, hababka, iyo ilaalinta caqliga ee ilaaliya kaaga shirkadda oo ka timaadda go'aannada ama ficillada aan la wargelin ama aan habboonayn ee xubin kasta oo kooxda ah. Markaad kobciso ganacsigaaga, waxaad rabtaa kooxdaada maamulka iyo sidoo kale shaqaalahaagu inay yeeshaan aqoonta iyo awooddaba si loo dhamaystiro hawlaha adiga oo aan wax walba ku dhaafin. Koontaroolada ganacsigu waxay awood u siinayaan shaqaalaha inay ku dhaqmaan go'aankooda oo ay isticmaalaan go'aankooda haddii aad waxay awood u siiyeen xeerarka aasaasiga ah, jawaab celinta, iyo nidaamyada ay u baahan yihiin inay sameeyaan intii karaankooda ah shaqada. Sida qayb gaar ah oo meheraddaada ah, koontaroolada ganacsiga iyo SOP-yada ayaa fududeeya oo taageera kaaga waxqabadka shaqaalaha, hubi tayada alaabta iyo joogteynta marka la tirtirayo waxtar la'aanta iyo qashinka, iyo xoojinta dhaqanka horumarinta joogtada ah iyo koritaanka guud ahaan ururkaaga.

Vermont Sustainable Jobs Fund

Xakamaynta Ganacsiga:

Koontaroolada guduuhu waa hawlo shaqo oo maaliyadeed. Haddaba waa maxay Xakamaynta Ganacsiga? Xakamaynta ganacsigu waa hab kasta, dhaqan, siyaasad, qalab ama nidaam kasta oo loo isticmaalo in lagu ogolaado maamulka ka ilaalinta iswaafaqla'aanta, isla xisaabtan la'aanta iyo qashinka. Koontaroolo badan oo ganacsi ayaa loo arkaa qayb ka mid ah hababka ugu wanaagsan. Waxa aad ogaan doonto waqti ka dib waa in Koontaroolada Ganacsigaagu ay saameyn xooggan ku leeyihiin adiga dhaqanka ganacsiga. Haddii aad si dhab ah u qaadata xakamaynta ganacsiga, oo aad la xisaabtanto naftaada iyo shaqaalahaaga, adiga waxay ogaan doontaa in shaqaalahaagu ay sidoo kale u qaadan doonaan si dhab ah.

Waa kuwan tusaalooyin ka mid ah Xakamaynta Ganacsiga:

1. Hababka Hawlgelinta Caadiga ah (SOPs)

Tani waa qalab ka badan koontaroolka habka, laakiin waxay ku jirtaa liiska ugu sarreeya sababtoo ah waa hab ama xakamaynta habka iyo nuxurka joogtaynta iyo hufnaanta. Markaad horumariso habab meheraddaada, diiwaan geli habka oo hubi inay tahay loo sameeyo si la mid ah mar kasta. Haddii ay jiraan waxyaabo ka reeban SOP-gan, ka dibna ku qor si isku mid ah ka reeban yihiin la aqbali karo.

2. Qorshaynta Istaraatiijiga ah

Qorshaynta istaraatiijiyadeed asal ahaan waa habka loo dejiyo yoolalka ganacsiga iyo kuwa gaarka ah qorshayaasha lagu gaarayo hadafyadaas. Qorshaha istaraatiijiyadeed waa khariidad waddo, oo leh ballanqaad cad oo toos ah kheyraadka si loo gaaro hadafyada la sheegay. Yoolalku

waa inay ahaadaan kuwo gaar ah, la cabbiri karo, la gaari karo, la xiriira oo waqti ku xiran, ama SMART. Baro wax badan oo ku saabsan yoolalka SMART ee Hagaha Hawlaha Ganacsiga.

3. Xakamaynta Maaliyadda

Xakamaynta maaliyadeed ayaa ka balaadhan koontaroolada gudaha. Xakamaynta maaliyadeed waxa ka mid ah habka samaynta miisaaniyad iyo samaynta kala duwanaansho joogto ah dib u eegis si loo go'aamiyo in shirkadu ay ku socoto wadadii ay ku gaadhi lahayd ujeedadeeda la sheegay. Miisaaniyadu waxay ku siinaysaa aragti ku saabsan hawlaha ganacsiga waxayna u ogolaataa wakhti lagu hagaajiyo qorshayaasha iyo/ ama xeeladaha lagu gaaro yoolalka sanadlaha ah. Miisaaniyadaha inta badan waxaa ku jira bartilmaameedyada muhiimka ah ee dakhliga, kharashka iyo faa'iidada hoose. Waxaa ku jira koontaroolada maaliyadeed waa maaraynta kharashyada iyo kharashyada, biilasha la jaanqaadaya, Falanqaynta Kiis Ganacsi ama Ku-noqoshada Maalgelinta Kharashyada raasumaalka. Meel kasta oo ay ka jirto waxqabad soo noqnoqda, samee SOP si ay u hagto shaqaalaha sida aad rabto in hawlahaan loo qabto, ka dibna si joogto ah ula soco horumarkooda iyo natiijooyinkooda.

4. Maamulka Waxqabadka

Kani waa heshiis la dajiyay, oo inta badan sannad walba lala galo shaqaalahaaga siday u kala horreeyaan Ujeedooyinkooda gaarka ah iyo marka loo eego sharraxaadda shaqada iyo kala-saarkooda shaqada. Qiimaynta waxqabadka shaqaalaha ee ujeedooyinkaas si loo gaaro yoolalka ganacsiga guud waa muhiim u ah qanacsanaanta iyo guusha shaqaalahaaga iyo sidoo kale guusha iyo dhaqanka ee ururkaaga.

5. Kormeer

Tani waxay ku lug leedahay kormeer maalinle ah oo ku saabsan waxqabadka

BUSINESS SENSE

Qalabka Heerka Xiga ee Ganacsatada & Milkiilayaasha Ganacsiga Yaryar

shaqaalaha si kor loogu qaado wax soo saarkooda, hufnaanta, iyo tayada shaqada. Marka kooxda ay horumariso karti iyo hufnaan, waqti yar ayaa lagu bixin karaa maalin-maalin kormeerka, awood u siinaya kooxda maamulka iyo shaqaalaha in ay si joogto ah u shaqeeyaan hagaajinta nidaamyada iyo waxqabadka.

6. Shaqaalaha

Shaqaalaysiinta dadka saxda ah waa mid ka mid ah siyaabaha ugu wanaagsan ee lagu ilaalin karo ganacsigaaga iyo inaad ku sii ahaato mid adag. Samee astaanta dhaqanka ganacsiga si ay gacan uga geysato aqoonsiga musharaxiinta ugu fiican shaqada. Ka dib markaad la shaqeyso shaqaale si ay u horumariyaan waxqabadkooda, ha ka waaban inaad u ogolaato taas shaqaaluhu wuu tagaa haddii waxqabadku sii xumaado.

7. Xakamaynta Habka Iibka

Habka ugu fudud ee wax lagu iibin karo waa in la dhimo qiimaha. Waxaa loo baahan yahay in la helo hannaan si cad loo aasaasay oo qofka wax iibinaya uu ku samayn karo wicitaankaas ku lug lahaanshaha, ugu yaraan, maamulaha iibka iyo sida ugu habboon qofka maaliyadda. Markaad xakamayso qiimaha saafiga ah, waxaad iska ilaalinaysaa inaad ka tanaasusho margin si aad wax u iibiso.

8. Habka Adeegga Macmiilka

Sidee ku tahay indhaha macaamiishaada? Samee SOP's caawinta wakiilada adeegga macaamiisha si ay u maareeyaan isdhexgalka macaamiisha oo si joogto ah wax uga qabta tababbarka wakiilka adeegga macaamiisha si loogu daro doorka ciyaarta wax ka qabashada caqabadaha cusub marka ay soo baxaan.

9. Bakhaarka iyo rarida

Samee SOP's si loo qeexo sida alaabta ceeriin iyo agabka loo helo bakhaarka iyo sida Alaabooyinka waxaa loo raro macaamiisha. Meheradaha yar yar, maareeyayaasha sare waxa laga yaabaa inay soo galaan bakhaarka oo ay soo qaataan laba shay sii macaamiil. Imisa ayaad bixinaysaa? SOP ayaa la samayn karaa kaas oo bakhaarku soo saaro qaansheegad kharash la'aan ah si uu u noqdo "biil" waax gaar ah, tusaale ahaan iibka ama suuqgeyntu. Sidan oo kale, caadadii "qabsashada iyo wax bixinta" ayaa lagula socon karaa oo lagu qiimeyn karaa qiimaha dhabta ah, iyo maareynta alaabada waa la hubiyaa.

10. Safarka iyo Madadaalada

Intee in le'eg ayaad u ogolaataa maamulayaasha iyo/ama shaqaalaha inay ku bixiyaan cuntada marka ay safrayaan ganacsi? Ma haysaa sharciyo ku saabsan safarka hawada (tusaale dhaqaalaha inta

badan duulimaadyada gudaha, laakiin Ganacsiga duulimaadyada ka badan afar saacadood iyo socdaalka caalamiga ah)? Samaynta SOP mawduucan waxay kor u qaadaysaa faham cad iyo isla xisaabtan inta oo dhan ah ganacsiga.

11. Xisaabinta Qiimaha

Tani waa geedi socod lama huraan ah oo uu isticmaalo maamulku si uu u qabto wadarta kharashka shirkadda wax soo saarka iyadoo la qiimeynayo qiimaha doorsoomayaasha iyo kuwa go'an labadaba. Kharashaadka kala duwani waa kuwa kor u kaca iyo hoos u dhaca tirada iibka. Kharashyada go'an waa kuwa joogtada ah iyadoon loo eegin mugga iibka. Marka la falanqeeyo, wadarta guud ee kharashka wax soo saarka shirkadu wuxuu bixiyaa saldhigga miisaaniyad iyo waxqabadka xiga waxaa lagu qiyaasi karaa.

Haddii aad horumariso kontaroolada habsocodka oo aad ku codsato SOP's waxaad muujin doontaa shaqaalaha waxa laga filayo iyo sida saxda ah ee loo fuliyo hawlaha ganacsiga. Tani waxay kaa badbaadinaysaa waqti, lacag iyo niyad jab.

Dareenka ganacsigu waa il xogeed oo aan qalafsanayn oo si sax ah u gaadha xudunta ganacsiga yar yar mulkiilayaashu waxay u baahan yihiin: agabka muhiimka ah iyo ilaha macluumaadka si ay uga caawiyaan ganacsigooda inay koraan. Waxaa qoray kooxdayada tababarayaasha ganacsiga, taxanahan waxa uu wadaagayaa waayo-aragnimadooda tobanaan sano ee meelaha sida dhaqaalaha, hawlgallada, iibinta iyo suuq-geynta, shaqaalaha, hoggaaminta, iyo maamulka.

Dareenka ganacsiga waxaa loogu talagalay in lagu siiyo ganacsatada iyo mulkiilayaasha ganacsiyada yaryar ee qaybaha kala duwan oo ay ku jiraan beeraha, kaymaha, maareynta qashinka, tamarta la cusboonaysiin karo, iyo deegaanka tignoolajiyada, oo leh tallooyin iyo talooyin wax ku ool ah si ay uga caawiyaan ganacsigooda kaliya ma noolaan karaan laakiin baraarugsanaan. Tababarka maaraynta ganacsiga iyo Hagaha Ilaha Sense Business waxaa loo qorsheeyay in la dardargeliyo kobaca shirkadaha aan la shaqayno oo balaadhino awooda hogaaminta ganacsatada leh oo maamula ganacsiyadan.

Aan ku caawino adiga iyo ganacsigaaga.

Sanduuqa Shaqooyinka Sustainable Vermont waxa uu bixiyaa tababar maarayn ganacsi oo ku haboon, taageero ganacsi, iyo tababar si loo meeleeyo ganacsatada ku salaysan Vermont iyo ganacsiga yaryar mulkiilayaasha qaybaha suuqa ee aan u qoondaynay koritaanka iyo guusha mustaqbalka fog. Waxaan iskaashi la samaynaa dawladda gobolka, ganacsiyada ganacsiga gaarka loo leeyahay iyo ururada aan faa'iido doonka ahayn si aan u dhiso a mustaqbal dhaqaale, bulsho iyo deegaan oo kobcaya Vermont. Wax badan ka baro [VSJF.org](https://www.vsjf.org)

Vermont Sustainable Jobs Fund

Accelerating Sustainable Economic Development

[Wax badan baro](#)

BUSINESS SENSE

Qalabka Heerka Xiga ee Ganacsatada & Milkiilayaasha Ganacsiga Yaryar

TAXANAHA AQOONTA MAALIYADDA

Ujeedada Koontaroolada Gudaha

Maxay tani muhiim u tahay?

Ganacsigu wuxuu dejiyaa koontaroolada gudaha, ama habraacyo maaliyadeed iyo habraacyo, si loo cabbiro qaladka iyo sida qalab kor loogu qaado isla xisaabtanka, ilaaliyo danaha shirkadda iyo in la hubiyo in daacadnimada xogta maaliyadeed. Koontaroolada gudaha ee xoogga leh waxay hagaajin karaan waxtarka iyo waxtarka shaqada iyadoo sidoo kale hubinaya warbixin maaliyadeed oo sax ah inta lagu guda jiro xisaabinta gudaha ama dibadda. Waxaa muhiim ah in la xasuusto in koontaroolada guduhu ay gaar u yihiin ganacsi kasta oo la naqshadeeyay iyadoo loo eegayo baaxadda iyo qaab-dhismeedka shirkadda. Koontaroolada guduhu maaha oo kaliya inay wax ka qabtaan khataraha shirkadda laakiin waxay sidoo kale yareeyaan dhacdooyinka aan loo baahnayn kharash ama dadaal ku khasaara kheyraadka noocuu doono ha ahaadee.

Vermont Sustainable Jobs Fund

Koontaroolada guduhu

Koontaroolada guduhu waxay u ekaan karaan qaar "shirkad," ma aha ganacsi ama ganacsi yar shay. Runtu waxa ay tahay in Xakamaynta Guduhu ay lama huraa u tahay ganacsi kasta oo heer kasta ah. Kakanaanta ayaa laga yaabaa inay ka duwanaato, laakiin jiritaanka koontaroolada ayaa khuseeya iyada oo aan loo eegin xajmigaaga ganacsi.

Si kooban, ujeedada koowaad ee koontaroolada guduhu waa in la yareeyo khatarta iyo ilaalinta hantida, la hubiyo saxnaanta diiwaanada, kor u qaadida hufnaanta hawl-fulinta, iyo dhiiri u hoggaansanaanta shirkadda siyaasadaha, xeerarka iyo sharciyada lagu maamulayo hab-dhaqanka ganacsiga.

Waa maxay qaar ka mid ah tusaalooyinka caadiga ah ee koontaroolada gudaha?

1. Kala saarida Waajibaadka - Xataa ganacsiga yar yar waxaa muhiim ah in la qaybsado mas'uuliyadda xisaabinta. u dhexeeya dadka kala duwan si loo yareeyo khatarta qaladka iyo khiyaamada sida nidaamka xakamaynta aasaasiga ah. Qofka diyaarinaya jeegaga mushaharka waa inaanu saxeexin jeegaga mushaharka. Qofka soo diyaariya warbixinnada maaliyadeed ma sameeyo dhigaal lacageed iyo/ama iibso. Shirkad yar oo aanay jirin dad ku filan oo kala saara shaqada, ilbiriqsi Qofku waa inuu dib u eego wax kala iibsiga ama dhajinta qaab

jeeg iyo dheelitirnaan si loo yareeyo khatarta.

2. Xakamaynta Helitaanka - Kani waa kan asal ahaan ka hela furayaasha dhismaha, helaya heerar kala duwan xisaabinta iyo/ama Software-ka Qorshaynta Kheyraadka Ganacsiga (ERP), waxa uu leeyahay kaarka deynta, iyo sidoo kale xirida armaajooyinka faylka ama armaajooyinka macluumaadka xasaasiga ah iyo/ama alaabta ceeriin ee qiimaha leh ama alaabada. Bilawga ama meheradda yar-yar, koontaroolada gelitaanka ayaa laga yaabaa inay dareemaan culeys marka dhaqankaaga la sameeyo kalsooni iyo is ixtiraam. Xakamaynta gelitaanka maaha kalsooni, laakiin halkii ay ku saabsan tahay dhaqamada ganacsi ee anshaxa leh ee ilaalinaya qiimaha shirkaddaada.

3. Ansixinta loo baahan yahay - Ansixinta loo baahan yahay - Tani waxay la xiriirtaa magacaabista shaqaale gaar ah (gaar ahaan maareeye ama kormeere) kaasoo oggolaan kara wax kala iibsiga maalin kasta ama marka aad maqan tahay. Oggolaanshaha waxa loo baahan karaa iibsi ka badan qaddar dollar gaar ah, ama kharash kasta.

4. Hantidhawrka Hantida - In si joogto ah loo baadho heerar ka alaabada ayaa faa'iido leh si loo hubiyo inaad haysato cayriin agabka iyo agabka la dhammeeyay ee looga baahan yahay hawl maalmeedka, waxayna xakamaynsaa

BUSINESS SENSE

Qalabka Heerka Xiga ee Ganacsatada & Milkiilayaasha Ganacsiga Yaryar

xatooyada. Xisaabinta lacagta yar ama ururinta sidoo kale waa dhaqan ganacsi oo muhiim ah, waxayna muujinaysaa muhiimadda saxnaanta, dadaalka iyo adag ee dhammaan shaqaalaha.

5. Dukumeenti Halbeegaysan -

Dukumeenti Halbeegaysan - Haddii aad haysato foom isku mid ah oo dib u bixinta kharashka, masaafada lacag celinta, qaansheegyada, iibsashada, iwm., way sahlanaan doontaa in la raad raaco oo la fahmo meesha saxda ah lacagtu way baxdaa. Habaynta foomamka iyo dhaqamada ayaa kaa caawin doona hagaajinta guud ahaan waxtarkaaga hawleed, iyo awood xisaabiyahaaga, xisaabiyahaaga, ama CPA si aad si sax ah u kala saartid kharashaadka marka aad abuurayso kharashkaaga wanaagsan, iyo qaybaha kharashka.

6. Isku-dheelitirnaanta Tijaabada -

Inta badan software-ka xisaabaadka ayaa u oggolaanaya abuurista dheelitirka tijaabada. Xakamayntan fudud ee xisaabinta ayaa ka dhigaysa diiwaanka gudaha ee dhammaan debits iyo credits, waxaana laga yaabaa inay ku caawiso xisaabiye ama xisaabiye aqoonsada khaladaadka ama walxaha la kala saaray waqti ku habboon marka wax kala iibsiga ayaa si fudud dib loogu soo celin karaa.

7. Dib-u-heshiisiin - Isku-dheelitirka xisaabtaada hubinta, dib-u-heshiisiinta kharashyada kaadhka deynta, iyo si sax ah kala soocida kharashyada qaybaha kharashyada ku haboon, iyo samaynta isbarbardhiga saddexda dhinac waa dhammaan tusaalooyinka kontaroolada gudaha.

Isbarbardhigga saddex-geesoodka ah ayaa si fudud u qaadanaya amarka iibsiga (ama go'aanka iibsashada), qaansheegta iyo rasiidka, oo ku habboon badeecada marka la helo. Ka hor inta aan la dalban online tani waxay ahayd hannaan habaysan. Hadda marka laga dalbanayo noocyo kala duwan oo iibiyayaal online ah ma jiraan had iyo jeer amarka iibka caadiga ah raad. Tusaale ahaan, haddii aad gasho Amazon oo aad dalbato waxaad si dhab ah u dhammaystirtay iibsi dalbo oo isla mar la bixiyay. Si kastaba ha ahaatee, haddii shayga la dalbaday aanu la rarin ama dib loo dhigin waxaa laga yaabaa inaad ogaanin oo aad dalbato mid kale. Isbarbardhigga saddex-geesoodka ah ayaa taas ka fogaan doonta.

8. Back-ups Data - Iyadoo laga yaabo inaad doorato inaad kaydin kombayutarkaga gaarka ah, waxaa lama huraan ah in waxaad kaydinaysaa kombayutaradaada ganacsiga iyo nidaamka xisaabaadka. Tiknoolajiyada

ayaa fashilantay, dabku si joogto ah ayuu daruuraha u sameeyaa, wuxuuna kuu xaqiijinayaa inaad koobi haysato. Kaydinta xogtaada waa in la sameeyaa maalin kasta. Shirkadaha qaarkood waxay doortaan inay sidoo kale dib ugu celiyaan darawalka adag ee dibadda kaas oo lagu kaydiyo meel ka baxsan goobta toddobaad kastaku salaysan caymiska dheeraadka ah.

Midkoodna kontarooladan gudeed dhbi ma leh ilaa adiga iyo shaqaalahaaguba aad diyaar u tihii inaad falaan marka waxaad dareentaa dhibaato ama waxaad ogaataa hawlo shaki leh. Qof kastaa waa inuu ogaado cidda uu la hadli karo marka uu ka shakiyo khalad ama fal xun dhacay. Iyadoo ay adag tahay ganacsiga yar, dadaal kasta oo lagu xaqiijinayo qarsoodi waa in la sameeyaa.

Marka khalad dhaco, khaladku maaha dhibka keliya; waxaa laga yaabaa inay tilmaan u noqoto tababar dheeraad ah ayaa loo baahan yahay. Muhiimadu waa in kontarooladaada guduhu ay qabteen qaladka. Marka fal xun dhaco, waxaad yeelan doontaa go'aan aad ku qaadato inaad joojiso shaqaalaha. Xaalad kastaa way kala duwan tahay, laakiin hal shay ayaa guud ahaan run ah ma aha oo kaliya shaqaalaha laakiin ganacsigaaga iyo inta kale ee shaqaalahaaga.

Dareenka ganacsigu waa il xogeed oo aan qalafsanayn oo si sax ah u gaadha xudunta ganacsiga yar yar mulkiilayaashu waxay u baahan yihiin: agabka muhiimka ah iyo ilaha macluumaadka si ay uga caawiyaan ganacsigooda inay koraan. Waxaa qoray kooxdayada tababarayaasha ganacsiga, taxanahan waxa uu wadaagayaa waayo-aragnimadooda tobanaan sano ee meelaha sida dhaqaalaha, hawlgallada, iibinta iyo suuq-geynta, shaqaalaha, hoggaaminta, iyo maamulka.

Dareenka ganacsiga waxaa loogu talagalay in lagu siiyo ganacsatada iyo milkiilayaasha ganacsiyada yaryar ee qaybaha kala duwan oo ay ku jiraan beeraha, kaymaha, maareynta qashinka, tamarta la cusboonaysiin karo, iyo deegaanka tignoolajiyada, oo leh tallooyin iyo talooyin wax ku ool ah si ay uga caawiyaan ganacsigooda kaliya ma noolaan karaan laakiin baraarugsanaan. Tababarka maaraynta ganacsiga iyo Hagaha Ilaha Sense Business waxaa loo qorsheeyay in la dardargeliyo kobaca shirkadaha aan la shaqayno oo balaadhino awooda hogaaminta ganacsatada leh oo maamula ganacsiyadan.

Aan ku caawino adiga iyo ganacsigaaga.

Sanduuqa Shaqooyinka Sustainable Vermont waxa uu bixiyaa tababar maarayn ganacsi oo ku haboon, taageero ganacsi, iyo tababar si loo meeleeeyo ganacsatada ku salaysan Vermont iyo ganacsiga yaryar mulkiilayaasha qaybaha suuqa ee aan u qoondaynay koritaanka iyo guusha mustaqbalka fog. Waxaan iskaashi la samaynaa dawladda gobolka, ganacsiyada ganacsiga gaarka loo leeyahay iyo ururada aan faa'iido doonka ahayn si aan u hisno a mustaqbal dhaqaale, bulsho iyo deegaan oo kobcaya Vermont. Wax badan ka baro [VSJF.org](https://www.vsjf.org)

Vermont Sustainable Jobs Fund

Accelerating Sustainable Economic Development

Wax badan baro

BUSINESS SENSE

Qalabka Heerka Xiga ee Ganacsatada & Milkiilayaasha Ganacsiga Yaryar

TAXANAHA AQOONTA MAALIYADDA

Faahfaahinta shaqaynaysa ee Heerarka kala duwan ee Xisaabinta Ganacsiga

Maxay tani muhiim u tahay?

Koox maaliyadeed oo xooggan oo ka kooban CFO, kontarool, xisaabiye iyo xisaabiye ayaa korin kara kaaga ganacsiga siyaabo aadan waligaa u malaynayn. Dabcan, tirada dhabta ah ee shaqaalaha ee kooxda maaliyadda waxay ku xiran tahay baahida iyo faa'iidada ganacsigaaga.

Iyadoo laga yaabo inaad ogaato jihada aad rabto in ganacsigaagu u socdo mustaqbalka, kooxda maaliyadda ayaa leh khibrad u leh in lagu jebiyo himilada fog ee tillaabooyin wax ku ool ah oo leh waqti macquul ah, iyo in lagu caawiyo adiga oo horumarinaya nidaamyada muhiimka u ah kontaroolada gudaha, ha ahaato alaab, gad ama habraac tayada. Habka ugu muhiimsan ee wax looga qabanayo baahiyaha dhaqaale ee ganacsigaaga waa inaad yeelato wacyigelin iyo daah-furnaani si loo go'aamiyo haddii aad si habboon u maalgelinayso qaybtan muhiimka ah ee ganacsigaaga. Go'aankani wuxuu saameyn xun ku leeyahay faa'iidadaada, awoodaada inaad lacag amaahato, iyo walbahaarka maalinlaha ah heerka. Iyadoo laga yaabo inaad isku aragto inaad ku mashquulsan tahay sawirka weyn, xusuusnow inay tahay waxyaabaha yaryar halkaas ayaa ku geyn doona, koox maaliyadeed oo wanaagsanna waxay had iyo jeer indhaha ku haysaa faahfaahinta.

Vermont Sustainable Jobs Fund

Heerarka kala duwan ee Xisaabinta Ganacsiga

Farqiga u dhexeeya CFO, kontaroolaha, xisaabiyaha, iyo xisaabiyaha ayaa ka tarjumaysa heerka aqoonta xisaabaadka iyo awoodda lagu samaynayo go'aanno madaxbannaan oo ku saabsan abuurista iyo tarjumidda maaliyadeed macluumaadka, iyo sidoo kale aqoonta dhaqaalaha, laakiin aan xisaabin, arrimaha.

Hay'ado badan ayaa u baahan xirfada kontarool laakiin ma awoodaan inay shaqaaleeyaan buug-hayaha ama xisaabiye. Natiijo ahaan, ku dhawaad mid kasta oo ka mid ah jagooyinka aadka u horumaray waxay noqon karaan kuwo ay ku jiraan kuwa hooseeya. Si kastaba ha ahaatee, shaqaalaha xisaabaadka yar ayaa caqabad ku ah kontaroolada gudaha. Tan iyo mulkiilayaasha iyo maamulayaasha waxay leeyihiin mas'uuliyadda buuxda ee daacadnimada iyo badbaadada diiwaannada maaliyadeed ee ganacsiga, waa lama huraan ah in arrintan wax laga qabto.

Koontaroolada gudaha iyo hababka xisaabaadka ayaa ka hortagaya wax-is-daba-marin iyo jaahwareerka yari Shaqaaluhu miyaanay gaadhin hawsha

samaynta dukumeentiyadan, lataliye ayaa la shaqayn karaa si uu u abuurdo dukumeenti iyo tababar shaqaalaha si loo xaqiijiyo isticmaalkooda. Kalsoonida ma aha koontarool gudaha ah.

In kasta oo aanay ahayn dhaqaale adag, haddana bilawga iyo ganacsiyada kale ee yaryar waxay u baahan yihiin inay helaan dad awood u leh horumarinta nidaamyada xakamaynta alaabada, wax iibsiga iyo habsocodka tayada. Horumarinta Nidaamyadu waxay inta badan ku dhacdaa Maareeyaha Xafiiska/ Buug-hayaha oo laga yaabo inuu yahay xirfadda ugu yar horumarinta nidaamyada. Aqoonta shaqo ee wanaagsan ee Microsoft Excel waa xirfad lagama maarmaan u ah maamul kasta oo maaliyadeed ama xafiis shaqaalaha. Kuma filna shaqaalaha xisaabinta inay ku tiirsanaadaan iyo/ ama ku xaddidan yihiin meel ka baxsan shelf software xisaabaadka ee dhammaan baahiyaha.

Aqoonta Mabaadi'da Xisaabinta Guud ahaan la Aqbalay (GAAP) ee shaqaalaha guriga dhexdiisa ah qofka masuulka ka ah dhaqaalaha shirkadda ayaa la door bidayaa. Si kastaba ha ahaatee, haddii qofka shaqaaluhu uu leeyahay aasaas wanaagsan oo ku saabsan mabaadi'da xisaabinta aasaasiga ah - joogtaynta maaddada, iyo muxaafidnimada, markaas tani waxay noqon kartaa mid ku filan xisaabinta.

Xataa waxa ka sii muhiimsan ganacsiyada yaryar intooda badan waa maskax su'aal, dabeecad xalin mushkilad, iyo a u nugul horumarinta nidaamyada. Su'aalaha sida, "Maxay tahay inaan daba galno?" iyo "Sideen ku sameyn karnaa taas?" ayaa ka muhiimsan isagoo og qodobbada ugu fiican ee GAAP. Si kastaba ha ahaatee, ilaa uu ganacsigu ku yeelan karo CFO shaqaalaha, waxaa muhiim ah in la helo shirkad xisaabin oo wanaagsan oo la soo waco iyo xiriir wanaagsan oo ka dhexeeya shaqaalaha maaliyadda iyo CPA.

BUSINESS SENSE

Qalabka Heerka Xiga ee Ganacsatada & Milkiilayaasha Ganacsiga Yaryar

Waxa soo socdaa waa hawlaha aasaasiga ah ee ay qabtaan afar nooc oo shaqaale maaliyadeed ah.

Xoghaye:

Inuu leeyahay awood uu si sax ah u geli karo xogta, samaynta warbixin maaliyadeed, iyo aqoonta uu ku saxoan caadi ahayn, ka baxsan gelitaanka dheelitirka. Waa in ay ogaadaan oo fahmaan farqiga u dhexeeya saldhigga lacagta caddaanka ah iyo habka ururinta, iyo waxa ay noqon loo isticmaalo ganacsiga. Aqoon shaqo oo wanaagsan oo Excel ah oo ay ku jiraan isticmaalka qaacidooyinka waa lama huraan.

1. Waxay ilaalisaa buugaagta asalka ah, oo ay ku jiraan:

- Joornaalka Xisaabaadka ee la bixin karo
- Joornaalka Xisaabaadka
- Joornaalka Mushahar bixinta (hadba tafatiran, haddii guriga lagu sameeyo, ama wakhti wakhti ah oo la geliyo Ledgerka Guud)
- Jaraa'idyada kharashka

2. Geliya qoraalada joornaalka ee soo noqnoqda bishii, tusaale, qiimo dhimis, ururin, iyo rogaal celin, iwm.

3. Waxay dib u heshiiyaan xisaabaadka bangiyada, xisaabaadka la bixinayo iyo xisaabaadka la qaadan karo.

4. Wuxuu diyaariyaa oo dhigaa cashuuraha mushaharka.

5. Wuxuu wadaa A/P iyo A/R weedhaha gabowga si loo xaqiijiyo bixinta degdega ah ee ururinta hore iyo wakhtiga ku haboon tan danbe.

6. Wuxuu diyaariyaa qoraal maaliyadeed oo qabyo ah.

Haddii ganacsigu aanu awoodin in uu helo shaqaale xisaabaadka oo ka aqoon badan xisaabiyaha, waa xisaabiyuhu waa in uu si joogto ah (ie, bille) ula xidhiidho shirkadda CPA si uu dib ugu eego xisaabaadka natiijooyinka si maamulka looga digtoonaado arrimaha laga yaabo inay dhibaato noqdaan. Talo iyo caqli toona maaha in mulkiiluhu/asaasuhu uu ka tago xisaabiye si uu go'aan uga gaadho ama iyada oo aan wax kormeer ah lahayn.

BUSINESS SENSE

Qalabka Heerka Xiga ee Ganacsatada & Milkiilayaasha Ganacsiga Yaryar

Xisaabiye:

Wuxuu awood u leeyahay inuu ku dabaqo aqoonta GAAP xisaabaadka xisaabaadka, falanqaynta natiijooyinka iyo khaladaadka uu arko iyo natiijooyin su'aalo la iska waydiin karo.

1. Mas'uuliyadda aasaasiga ah ee buug-yaraha guud.
2. Wuxuu kormeeraa xisaabiyeyaasha iyo/ama karraaniyada xisaabaadka.
3. Dib u eegida dheelitirka buugaagta asalka ah, waxay la shaqaysaa buug-hayaha si ay u heshiiyaan kala duwanaansho.
4. Waxay dib u eegis ku sameeyaan diiwaanka mushaharka iyo cashuurta mushaharka.
5. Dejiya jadwal loogu talagalay gelitaanka joornaalka bilaha ee kala duwan iyo ururinta, sida hantida go'an iyo qiimo dhaca, kharashka caymiska, iwm.
6. Wuxuu diyaariyaa gelis joornaal aan soo noqnoqon oo ku salaysan macaamil ganacsi oo aan joogto ahayn.
7. Wuxuu bixiyaa amaahda.
8. Waxay ilaalisaa nidaamka xisaabinta kharashka.
9. Wuxuu diyaariyaa dhigaalka canshuurta lagu qiyaasay.
10. Waxay u diyaarisaa warbixinnada maaliyadeed si dib loogu eego. Sida buug-hayaha, xisaabiyuhu guud ahaan wuxuu u baahan yahay kormeer ku habboon oo ku saabsan go'aan qaadashada.

Xakamaynta:

Shaqada madaxa xisaabaadka ee ururka. Waa in uu yaqaanaa sida si buuxda loo hirgeliyo GAAP, kormeero natiijooyinka habaynta xogta, xidho set adag ee buugaagta, oo u diyaari qoraal xisaabeedka isticmaalka cid saddexaad, oo ay ku jiraan saamilayda iyo bixiyeyaasha.

1. Wuxuu dhamaystiraa, oggolaadaa, oo soo saaraa bayaannada maaliyadeed ee xilliyeed, oo lagu sharraxay sheeko gorfayneed.
2. Dib u eegis ku saabsan codsiga saxda ah ee GAAP.
3. Wuxuu maareeyaa canshuuraha iyo xareynta canshuuraha, oo ay ku jiraan canshuuraha dakhliga shirkadda.
4. Wuxuu diyaariyaa miisaaniyada, warbixinnada miisaaniyada bilaha ah, odoroska socodka lacagta caddaanka ah.
5. Wuxuu maamulaa oo hagaajiyaa nidaamka xisaabinta kharashka.
6. Waxay maamushaa nidaamyada tignoolajiyada macluumaadka.
7. Wuxuu xiraa buugaagta sanad walba wuxuuna diyaariyaa warbixin sanadeedka.
8. Wuxuu u shaqeeyaa sidii xiriiriye hoose oo lala yeesho xisaabiyeyaasha/ xisaabiyeyaasha dibadda.

BUSINESS SENSE

Qalabka Heerka Xiga ee Ganacsatada & Milkiilayaasha Ganacsiga Yaryar

Madaxa dhaqaalaha:

Booskani waxa laga yaabaa ama laga yaabaa inaanu lahayn asal xisaabeed. Wuxuu maalgelin ku helaa bangiyada, wax-soosaarka la wadaaga, dadweynaha wax kala iibsiga suuqa, iwm; waxay gelisaa shirkad lacag caddaan ah oo xad-dhaaf ah; wuxuu kormeeraa arrimaha hawlgabka; mashaariicda oo uu maareeyo socodka lacagta caddaanka ah. Asal ahaan, boosku wuxuu hubinayaa inuu jiro dareere ay shirkadu ku shaqayn karto. Ka koobna kantaroolaha shaqeeya, laakiin aad u badan la xisaabtanka ammaanka maaliyadda ee ganacsiga.

1. Xidhiidhka lala leeyahay shaqaalaha bangiga, saamilayda dibadda.
2. Qorshaynta, iyo la wareegidda, deynta iyo raasamaalka sinnaanta.
3. Maamulka iyo maalgashiga lacagta caddaanka ah.
4. Maareynta caymiska caymiska iyo siyaasadaha.
5. Kormeerka dhammaan hawlaha maaliyadeed, oo ay ku jiraan jagooyinka kor ku taxan.
6. Qorshayn istiraatiijiyadeed oo fog iyo mid dheer oo leh maamulaha guud iyo kooxda maamulka.
7. Wuxuu abuura saamiga maaliyadeed ee CEO; wuxuu caawiyaa falanqaynta iyo fursadaha jihatya istiraatiijiga ah iyo go'aannada.

Dareenka ganacsigu waa il xogeed oo aan qalafsanayn oo si sax ah u gaadha xudunta ganacsiga yar yar mulkiilayaashu waxay u baahan yihiin: agabka muhiimka ah iyo ilaha macluumaadka si ay uga caawiyaan ganacsigooda inay koraan. Waxaa qoray kooxdayada tababarayaasha ganacsiga, taxanahan waxa uu wadaagayaa waayo-aragnimadooda tobanaan sano ee meelaha sida dhaqaalaha, hawlgallada, iibinta iyo suuq-geynta, shaqaalaha, hoggaaminta, iyo maamulka.

Dareenka ganacsiga waxaa loogu talagalay in lagu siiyo ganacsatada iyo mulkiilayaasha ganacsiyada yaryar ee qaybaha kala duwan oo ay ku jiraan beeraha, kaymaha, maareynta qashinka, tamarta la cusboonaysiin karo, iyo deegaanka tignoolajiyada, oo leh tallooyin iyo talooyin wax ku ool ah si ay uga caawiyaan ganacsigooda kaliya ma noolaan karaan laakiin baraarugsanaan. Tababarka maaraynta ganacsiga iyo Hagaha Ilaha Sense Business waxaa loo qorsheeyay in la dardargeliyo kobaca shirkadaha aan la shaqayno oo balaadhino awooda hogaaminta ganacsatada leh oo maamula ganacsiyadan.

Aan ku caawino adiga iyo ganacsigaaga.

Sanduuqa Shaqooyinka Sustainable Vermont waxa uu bixiyaa tababar maarayn ganacsi oo ku haboon, taageero ganacsi, iyo tababar si loo meeleeyo ganacsatada ku salaysan Vermont iyo ganacsiga yaryar mulkiilayaasha qaybaha suuqa ee aan u qoondaynay koritaanka iyo guusha mustaqbalka fog. Waxaan iskaashi la samaynaa dawladda gobolka, ganacsiyada ganacsiga gaarka loo leeyahay iyo ururada aan faa'iido doonka ahayn si aan u dhisno a mustaqbal dhaqaale, bulsho iyo deegaan oo kobcaya Vermont. Wax badan ka baro [VSJF.org](https://vsjf.org)

Vermont Sustainable Jobs Fund

Accelerating Sustainable Economic Development

Wax badan baro